

Любінецька Марія,
кандидат філологічних наук, доцент,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
liubinetska@tnpu.edu.ua
ORCID:<https://orcid.org/0000-0002-5674-7395>

РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ 20-30-Х РР. ХХ СТОЛІТТЯ В ОЦІНЦІ МИКОЛИ ТКАЧУКА

Доктор філологічних наук, професор Микола Платонович Ткачук є автором підручників та хрестоматій для середньої і вищої школи, літературно-критичних праць, статей та монографій, без яких не обійтися, досліджуючи естетику та художню цінність української літератури.

Описуючи складну картину літературного процесу 20-30-х рр. ХХ століття, М. Ткачук підкреслює, що українська література завжди тісно пов'язана з національним буттям народу. Аналізуючи модерне письмо цього часу, літературознавець акцентує на естетичній природі духовних пошуків, своєрідній побудові фікційного світу та новій системі напрямів та стилів. Микола Платонович детально описує принцип розмаїтості мистецтва зазначеного періоду, що став не лише гаслом, але беззаперечним фактом: «В жоден період історії розвитку мистецтва слова літературний процес не був таким складним і динамічним, як у 20-ті роки» [1, с. 4]. Оскільки характерною ознакою цього часу була поява різноманітних організацій та літературних груп, які висували свої бачення на розвиток української літератури європейського зразка, вчений детально аналізує естетичні доктрини кожної з них.

На наш погляд, особливо цінним є те, що Микола Платонович не просто досліджує зрілий український модернізм, але вписує його у загальноєвропейський та світові контексти. Особливу увагу професор приділяє неокласикам, символістам та футуристам, які досягли нового рівня експериментаторства зі змістом та формою [2]. Говорячи про генеологію футуризму як явища, Микола Платонович особливо високо цінує діяльність М. Семенка та «Нової генерації», акцентуючи, що цей журнал «найбільше європеїзував тогочасну українську літературу, пропагуючи під пролетарськими гаслами новітні художні стилі» [1, с. 9].

Критик висвітлює самотність творчої індивідуальності представників різних угруповань: «Гарту», «ВАПЛІТЕ», «Плужан», «Ланки», «Нової генерації» та інших. Вагомого значення надано неокласикам, ваплітянам, учасникам «Ланки», які керувалися класичними мистецькими критеріями, збагачуючи нашу літературу «справжніми духовними цінностями, що мають загальнолюдське значення» [1, с. 14].

Зауважуючи механізми більшовицької ідеології, яка все більше втручалася в культурний український простір, Микола Платонович скрупульозно описує літературну дискусію 1925 - 1928 рр., основне питання якої - загрожене існування самотньої української літератури. Критик за допомогою аргументів і фактів цілісно оцінює всі етапи дискусії та діяльність нашої культурної еліти. Детально проаналізовано памфлети лідера цього часу - Миколи Хвильового («Камо грядеши» (1925) («Куди йдеш»), «Думки проти течії» (1926), «Апологети писаризму» (1926), «Україна чи Малоросія» (1926)), які об'єднує концепція вітаїзму, активного романтизму або «азіатського ренесансу». Також вчений трактує думки Миколи Фітільова про місію України, яка стоїть на перехресті західної та східної цивілізацій. Через 100 років, в умовах російсько-української війни, погляди Миколи Хвильового як ніколи актуальні. Як і переконання Миколи Зерова щодо удосконалення технік письма та роботи над словниками, що було і є «актуальним для культурного відродження України та державного статусу її мови» [1, с. 14].

По-новому осмислюючи історію української літератури, Микола Платонович сміливо констатує, що хоч різні частини України були під окупацією тієї чи іншої імперії, національний дух тільки міцнішав. У цьому контексті надзвичайно потужним культурним та національним феноменом постає емігрантська література. Достатньо аргументовано та об'єктивно професор підходить до аналізу творчості «Празької школи». Наголошуючи, що українці закордоном не покладали рук, аби донести Європі інформацію про жахіття тоталітарного режиму. Це аж ніяк не означало нівелювання естетичного ядра мистецтва слова. Наприклад, М. Рудницький розмірковував на цю тему в своїх численних есеях, підносячи на п'єдестал цінність правди та гуманізму.

Літературний дискурс 20-30-х рр. ХХ століття характеризується складністю та строкатістю, та, водночас, це період експериментаторства з жанрами і стилями. Микола Платонович, аналізуючи цей відрізок в історії української літератури, говорить про дві засадничі основи – гнучкість мислення і свободу образного втілення епохи. Професор наголошує, що покоління українських митців 1920-х і 1930-х років, яке було знищене сталінським режимом, є не просто історичним явищем, а частиною фундаменту української національної ідентичності. На думку М. Ткачука, Розстріляне Відродження відзначалося унікальною творчою енергією, адже митці того часу відчайдушно прагнули створити нову українську культуру на основі національних традицій. Однак вони також намагалися поєднати ці традиції з сучасними європейськими художніми течіями, що робило їхні твори унікальними й новаторськими. М. Ткачук вбачає у цьому періоді не лише художню цінність, а й доказ прагнення українців до свободи, незалежності, культурного самовираження.

На третьому році повномасштабної російсько-української війни архіважливо засвоїти уроки минулого, адже надто багато паралелей з нашою історією столітньої давності. У цьому аспекті важливо розглядати 20-30-х рр. ХХ століття не лише як історичну трагедію, а як стимул до подальшої боротьби

та нагадування про значення свободи думки та культурного самовираження для української ідентичності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ткачук М. П. Українська література ХХ століття. Монографія. Тернопіль: Медобори, 2014. 608 с.
2. Ткачук М. П. Естетичні пошуки українських поетів 20-х років ХХ століття. *Studia Methodologica*. Випуск 12. С. 26-43.

Скуратко Тетяна,
кандидат філологічних наук, доцент,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
tanyabidov@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7196-987X>

ТВОРЧІСТЬ ІВАНА ДРАЧА В КРИТИЧНІЙ РЕЦЕПЦІЇ ПРОФЕСОРА МИКОЛИ ТКАЧУКА

Цьогоріч свій 75-літній ювілей відзначав знаний в Україні та поза її межами філолог, літературознавець, літературний критик, організатор науки, педагог, член Національної спілки письменників України, заслужений діяч науки і техніки України, академік АН Вищої школи України, лауреат Міжнародних премій імені Миколи Гоголя, братів Богдана та Левка Лепких, доктор філологічних наук, професор, багатолітній декан факультету філології і журналістики Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, завідувач кафедри історії української літератури, член спеціалізованої ради по захисту докторських та кандидатських дисертацій Київського національного університету імені Тараса Шевченка і голова спеціалізованої ради по захисту кандидатських дисертацій Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка Микола Платонович Ткачук – людина, яка життєвою дорогою іде зі СЛОВОМ.

Мені, як і багатьом поколінням українських словесників, пощастило бути пряною ученицею Миколи Платоновича. Він виховав декілька поколінь